

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcov **1/ JUDr. P. K.**, bývajúceho v R., **2 JUDr. M. K.**, bývajúcej v R., proti žalovanej **C., spol. s r.o.**, so sídlom v L., zastúpenej JUDr. R. G., advokátom v L., **o zaplataenie 43.669,- Sk**, vedenej na Okresnom súde Brezno pod sp. zn. 4 C 240/2007, o dovolaní žalobcov proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici z 23. septembra 2008 sp. zn. 13 Co 70/2008, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici z 23. septembra 2008 sp. zn. 13 Co 70/2008 **z r u š u j e** a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Brezno rozsudkom z 28. marca 2008 č.k. 4 C 240/2007-62 uložil žalovanej povinnosť zaplatiť žalobcom spoločne a nerozdielne sumu 43.669,- Sk do troch dní a v tej istej lehote nahradiť im trovy konania vo výške 2.976,- Sk. Z vykonaného dokazovania mal preukázané, že medzi účastníkmi bola uzatvorená dňa 23.10.2006 zmluva o dielo, v ktorej v čl. X. bod X. dojednali zmluvnú pokutu vo výške 0,1 % z ceny diela za každý i započatý deň omeškania a cena diela predstavovala sumu 214.063,- Sk. Dielo malo byť realizované najneskôr do 5.12.2006, pričom termín ukončenia prác bol podmienený splnením všetkých podmienok kladených zmluvou na objednávateľa, ako aj vyhovujúcimi klimatickými podmienkami pre výkon tohto druhu práce. Napriek vyhovujúcim klimatickým podmienkam dielo v dohodnutom termíne nebolo ukončené a boli tak splnené podmienky pre to, aby žalobcovia mohli uplatniť svoje právo na zmluvnú pokutu, keďže dielo nebolo ukončené ani v dodatočne poskytnutej primeranej lehote. Žalobcovia si uplatnili zmluvnú pokutu od

6.12.2006 do odstúpenia od zmluvy, t.j. do 27.6.2007 vo výške 0,1 % denne zo sumy 214.063,- Sk, čo predstavuje sumu 43.669,- Sk, ktorú súd žalobcom priznal. O trovách konania rozhodol podľa § 142 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „O.s.p.“), keď žalobcovia mali v konaní plný úspech a trovy konania im vznikli na súdnom poplatku za návrh a cestovných výdavkoch, spolu vo výške 2.976,- Sk.

Krajský súd v Banskej Bystrici na odvolanie žalovanej rozsudkom z 23. septembra 2008 sp. zn. 13 Co 70/2008 rozsudok súdu prvého stupňa zmenil tak, že žalobu zamietol a žalovanému náhradu trov prvostupňového ani odvolacieho konania nepriznal. V odôvodnení svojho rozsudku uviedol, že žalobcovia od zmluvy o dielo odstúpili listom z 20.6.2007, čím sa zmluva od počiatku zrušila. Zmluvná pokuta je inštitútom zabezpečujúcim záväzok, teda má nútiť povinného záväzok splniť. Ak záväzok zanikol, už nie je možné vynucovať jeho splnenie zmluvnou pokutou. Účastníci sa mohli dohodnúť, že povinnosť splniť záväzok zanikne zaplatením zmluvnej pokuty, čo sa ale nestalo. Pre prípad odstúpenia od zmluvy je možné dohodnúť odstúpné podľa § 497 Občianskeho zákonníka (ďalej len „OZ“), takúto dohodu však účastníci neuzavreli. Žalobcom zanikol nárok na zaplatenie zmluvnej pokuty keď od zmluvy odstúpili. Stranám zmluvy vzniklo právo na vzájomné vyrovnanie, ktoré však nebolo predmetom tohto konania. Rozhodnutie o trovách konania odôvodnil § 150 O.s.p., keď do úvahy vzal správanie žalovanej, ktorá neuviedla, čo všetko pre dokončenie diela urobila a uviedla len prečo dielo v dohodnutom termíne nedokončila a výsledok konania závisel od právneho posúdenia významu odstúpenia od zmluvy a jeho dopadu na akcesorické zmluvné dohovory.

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podali dovolanie žalobcovia, navrhli ho zmeniť a žalobe vyhovieť, keď prípustnosť dovolania vyvodili z ustanovenia § 238 ods. 1 O.s.p. a dôvodnosť (vychádzajúc z obsahu dovolania) z ustanovenia § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p., pretože odvolací súd neposúdil vec správne po právnej stránke. Nesúhlasili s názorom odvolacieho súdu, že odstúpením od zmluvy zanikli aj dojednania o zmluvnej pokute. Zmluvná pokuta nie je príslušenstvo pohľadávky podľa ustanovenia § 121 ods. 3 OZ a preto nezdieľa osud hlavnej veci. Žalobou si uplatnili zmluvnú pokutu z titulu porušenia zmluvnej povinnosti zo strany zhotoviteľa diela, ku ktorému došlo pred odstúpením od zmluvy. Porušenie zmluvnej povinnosti žalovanou bolo v konaní jednoznačne preukázané. Po odstúpení od zmluvy ich nárok nezanikol, vznikol medzi stranami zmluvy nový záväzkový

vzťah, ktorý je vzťahom zodpovednostným. Namietli, že inštitút odstupného nie je relevantný pre tento prípad a nesúhlasili s názorom odvolacieho súdu, že ak zmluvná pokuta má nútiť zhotoviteľa splniť záväzok, musí právna povinnosť záväzku existovať v čase jej uplatnenia. Zmluvnú pokutu uplatnili len za obdobie od vzniku omeškania zhotoviteľa do platného odstúpenia od zmluvy.

Žalovaná vo svojom vyjadrení k dovolaniu žalobcov navrhla dovolanie zamietnuť, resp. rozsudok zrušiť a vec vrátiť odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Rozsudok odvolacieho súdu považovala za vecne správny v tom, že nepriznal žalobcom žiadajú zmluvnú pokutu. Nesúhlasila však s názorom odvolacieho súdu, že medzi stranami bola zhoda v tom, že žalobcovia odstúpili od zmluvy o dielo listom z 20.6.2007 a postupovali tak v zmysle ustanovenia § 642 ods. 2 OZ, pretože od počiatku tvrdila, že žalobcovia nemohli vzhľadom na okolnosti prípadu platne od zmluvy odstúpiť. Odvolací súd sa týmito jej námietkami nezaoberal a preto v tomto smere ani nevykonal ňou navrhované dôkazy a nezisťoval skutkový stav veci a nedôvodnosť žaloby vyvodil z iného dôvodu. Nestotožnila sa ani s tvrdením žalobcov, že odstúpením od zmluvy nezaniklo dojednanie o zmluvnej pokute a takýto názor považovala za nesprávny. Podľa jej názoru, rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky na ktoré žalobcovia odkazujú (M Cdo 264/2002) sa na prejednávajúcu vec nevzťahuje a je možné ho použiť len na prípady právneho vzťahu založeného medzi podnikateľmi, ktoré upravuje Obchodný zákonník.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.), po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) proti rozhodnutiu, proti ktorému je tento opravný prostriedok prípustný (§ 238 ods. 1 O.s.p.), preskúmal napadnutý rozsudok bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.), v rozsahu vyplývajúcom z ust. § 242 ods. 1 O.s.p. a dospel k záveru, že dovolanie žalobcov je dôvodné.

Podľa ustanovenia § 236 ods. 1 O.s.p., dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

Dovolanie je tiež prípustné proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej (§ 238 ods. 1 O.s.p.).

Podľa ustanovenia § 241 ods. 2 O.s.p., dovolanie možno odôvodniť len tým, že a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237, b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci.

Najvyšší súd Slovenskej republiky je oprávnený rozhodnutie odvolacieho súdu preskúmať len v rozsahu, v ktorom bol jeho výrok napadnutý, pričom je viazaný uplatneným dovolacím dôvodom, vrátane toho, ako ho dovolateľ obsahovo vymedzil (§ 242 ods. 1 O.s.p.). Dovolací súd nie je viazaný rozsahom dovolacích návrhov v prípadoch uvedených v ustanovení § 242 ods. 2 písm. a/ až d/ O.s.p. Ak nejde o vady uvedené v § 237 O.s.p., neprihliada na vady konania, ktoré neboli uplatnené v dovolaní, ibaže by tieto vady mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Vady podľa § 237 O.s.p. neboli dovolateľmi namietané, a ani z obsahu spisu nevyplývajú.

Inou vadou konania, na ktorú musí dovolací súd prihliadnuť aj vtedy, ak nie je v dovolaní namietaná (§ 242 ods. 1 O.s.p.), je procesná vada, ktorá na rozdiel od väd taxatívne vymenovaných v § 237 O.s.p. nezakladá zmatečnosť rozhodnutia. Jej dôsledkom je vecná nesprávnosť, ktorej základom je porušenie procesných ustanovení upravujúcich postup súdu v občianskom súdnom konaní.

Podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu. Rozsudok musí byť vyhlásený verejne, ale tlač a verejnosť môžu byť vylúčené buď po dobu celého, alebo časti procesu v záujme mravnosti, verejného poriadku alebo národnej bezpečnosti v demokratickej spoločnosti, alebo keď to vyžadujú záujmy maloletých alebo ochrana súkromného života účastníkov, alebo v rozsahu považovanom súdom za úplne nevyhnutný, pokiaľ by, vzhľadom na osobitné okolnosti, verejnosť konania mohla byť na ujmu záujmom spoločnosti.

Základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky zaručuje, že každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na

nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa ustanovenia čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov, v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonaným dôkazom.

Z uvedeného vyplýva, že výklad jednotlivých ustanovení Občianskeho súdneho poriadku musí v celom rozsahu rešpektovať základné právo účastníkov na súdnu ochranu podľa článku 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

Občiansky súdny poriadok upravuje postup súdu a účastníkov v občianskom súdnom konaní tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov, ako aj výchova na zachovávanie zákonov, na čestné plnenie povinností a na úctu k právam iných osôb (§ 1 O.s.p.).

Podľa § 3 O.s.p., občianske súdne konanie je jednou zo záruk zákonnosti a slúži na jej upevňovanie a rozvíjanie. Každý má právo domáhať sa na súde ochrany práva, ktoré bolo ohrozené alebo porušené.

Podľa § 211 ods. 3 O.s.p., ak tento zákon neustanovuje inak, pre konanie na odvolacom súde platia primerane ustanovenia o konaní pred súdom prvého stupňa.

Dôkazy hodnotí súd podľa svojej úvahy, a to každý dôkaz jednotlivo a všetky dôkazy v ich vzájomnej súvislosti, pritom starostlivo prihliada na všetko, čo vyšlo za konania najavo, včítane toho, čo uviedli účastníci (§ 132 O.s.p.).

Z ustanovenia § 129 ods. 1 O.s.p. vyplýva, že dôkaz listinou sa vykoná tak, že predseda senátu alebo samosudca na pojednávaní listinu alebo jej časť prečíta alebo oznámi jej obsah, to neplatí, ak súd vo veci nenariaďuje pojednávanie.

Podľa § 220 O.s.p., odvolací súd zmení rozhodnutie súdu prvého stupňa, ak nie sú splnené podmienky na jeho potvrdenie (§ 219), ani na jeho zrušenie (§ 221 ods. 1 O.s.p.).

Z ustanovenia § 213 ods. 1 O.s.p. vyplýva, že odvolací súd je viazaný skutkovým stavom, tak ako ho zistil súd prvého stupňa s výnimkami ustanovenými v odsekoch 2 až 7.

Ak má odvolací súd za to, že súd prvého stupňa dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam, dokazovanie v potrebnom rozsahu opakuje sám (§ 213 ods. 2 O.s.p.).

Podľa § 122 ods. 1 O.s.p., súd vykonáva dokazovanie na pojednávaní, ak neboli splnené podmienky na vydanie rozhodnutia bez ústneho pojednávania.

Z ustanovenia § 125 O.s.p. vyplýva, že za dôkaz môžu slúžiť všetky prostriedky, ktorými možno zistiť stav veci, najmä výsluch svedkov, znalecký posudok, správy a vyjadrenia orgánov, fyzických osôb a právnických osôb, listiny, ohliadka a výsluch účastníkov. Pokiaľ nie je spôsob vykonania dôkazu predpísaný, určí ho súd.

Z citovaných zákonných ustanovení vyplýva, že predpokladom toho, aby odvolací súd mohol zmeniť napadnuté rozhodnutie súdu prvého stupňa, ak má za to, že súd prvého stupňa dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam a na ním založených následných právnych záverov, je opakovanie dokazovania v potrebnom rozsahu odvolacím súdom. Podmienkou zmeny rozhodnutia v takom prípade je teda skutočnosť, že odvolací súd sám opakuje v potrebnom rozsahu dokazovanie, na základe ktorého dospeje k skutkovému stavu, odlišnému od skutkového stavu zisteného prvostupňovým súdom, tvoriaceho podklad pre rozhodnutie v danej veci.

Dovolací súd z obsahu spisu zistil, že odvolací súd z dokazovania vykonaného súdom prvého stupňa vyvodil odlišné právne závery, ako súd prvého stupňa bez toho, aby vo veci vykonal akékoľvek dokazovanie (zopakovanie alebo doplnenie). Z odôvodnenia jeho rozsudku vyplýva, že sa stotožnil so skutkovými zisteniami súdu prvého stupňa, nestotožnil sa však s jeho právnymi závermi. Súd prvého stupňa zo zisteného skutkového stavu vyvodil ten právny záver, že boli splnené podmienky pre uplatnenie si žalobcami práva na zmluvnú pokutu dojednanú v zmluve o dielo. Krajský súd na rozdiel od neho z rovnakého skutkového stavu vyvodil právny záver, podľa ktorého žalobcom odstúpením od zmluvy zanikol nárok

na zaplataenie zmluvnej pokuty, pričom tento svoj názor dostatočne presvedčivým spôsobom v odôvodnení svojho rozsudku neodôvodnil.

Z obsahu zápisnice o pojednávaní pred odvolacím súdom zo dňa 23.9.2008 vyplýva, že odvolací súd na začiatku pojednávania oboznámil doterajší priebeh konania, rozsudok súdu prvého stupňa, odvolanie žalovanej a vyjadrenie žalobcov. Po prednese právneho zástupcu žalovaného a prednesoch žalobcov nevykonal žiadne dokazovanie a vo veci meritórne rozhodol.

Ak sa však odvolací súd chcel odchýliť od právneho názoru súdu prvého stupňa na základe bezprostredne ním vykonaných dôkazov, mal dokazovanie v zmysle § 213 ods. 2 O.s.p. platného v čase rozhodovania sám v potrebnom rozsahu opakovať a zadovážiť si tak rovnocenný podklad pre odlišné hodnotenie dôkazov v zmysle § 132 O.s.p. Len takýto postup je aj v súlade so zásadou priamosti a ústnosti občianskoprávneho konania, ktoré zásady zostali zachované aj po účinnosti novely O.s.p. zák. č. 341/2005 Z.z. od 1.9.2005. Je neprípustné, aby odvolací súd ku svojmu odlišnému právnemu záveru, vedúcemu k zamietnutiu návrhu, dospel iba na základe prehodnotenia dôkazov vykonaných súdom prvého stupňa a následne zmenu rozhodnutia prvostupňového súdu dostatočne ani neodôvodnil.

V tejto súvislosti považuje odvolací súd za potrebné uviesť, že podanie správy predsedom senátu alebo povereným členom senátu o doterajšom priebehu konania, ktorá povinnosť vyplýva odvolaciemu súdu z ust. § 215 O.s.p., nie je zopakovaním dokazovania v zmysle ust. § 122 a nasl. O.s.p. Navyiac, krajský súd prehodnotil dokazovanie vykonané súdom prvého stupňa a z takto prehodnoteného dokazovania vyvodil záver o nedôvodnosti žaloby.

Odvolací súd si tak nezadovážil rovnocenný zákonný procesný podklad pre odlišné hodnotenie dôkazov v zmysle § 132 O.s.p., a preto sú jeho skutkové a na ne nadväzujúce právne závery zatiaľ predčasné a dovolaciemu súdu neprislúcha v súčasnom štádiu konania oprávnenie na ich hodnotenie.

Dovolací súd však považuje za potrebné poukázať na tomto mieste na vyjadrenie žalovanej k dovolaniu žalobcov, v ktorom sa táto stotožňuje s rozsudkom odvolacieho súdu len v jeho

výrokovej časti, nesúhlasí však so skutkovým tvrdením uvádzaným v jeho odôvodnení, na ktorom odvolací súd svoje rozhodnutie založil. Žalovaná poukázala na nedostatočne zistený skutkový stav veci, keď odvolací súd sa vôbec nezaoberal jej námietkou, podľa ktorej dôvody na odstúpenie od zmluvy neboli dané, čo považovala za dôvod, pre ktorý nemala mať žaloba nádej na úspech.

Pokiaľ dovolatelia namietali, že zmeňujúci rozsudok odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.), treba uviesť, že právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a aplikuje konkrétnu právnu normu na zistený skutkový stav. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav; dochádza k nej vtedy, ak súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis alebo síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval, alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery. Z dôvodov uvedených vyššie dovolateľmi napadnutý rozsudok nebolo možné v dovolacom konaní podrobiť prieskumu vecnému vzhľadom na už spomenutú tzv. inú vadu konania.

Najvyšší súd Slovenskej republiky považuje za potrebné uviesť, že pri zmene rozhodnutia súdu prvého stupňa odvolacím súdom (§ 220 O.s.p.) tento súd svojim rozhodnutím nahrádza napadnuté prvostupňové rozhodnutie. Preto obsah jeho písomne vyhotoveného rozhodnutia musí obsahovať zákonné náležitosti vyplývajúce z ustanovenia § 157 ods. 2 O.s.p., čomu dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu nezodpovedal.

Potrebné je poukázať aj na to, že konanie pred súdom musí zabezpečiť pre účastníkov konania spravodlivú ochranu ich práv a záujmov (tzv. fair process). Na zabezpečenie tejto ochrany priznáva O.s.p. účastníkovi viaceré procesné práva, medzi ktoré patrí aj právo vyjadrovať sa k tvrdeným skutočnostiam, navrhovať dôkazy na ich vyvrátenie a vyjadrovať sa aj k právnym dôsledkom z nich vyplývajúcich.

Z uvedeného vyplýva, že konanie odvolacieho súdu je postihnuté inou vadou, majúcou za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.). K takejto vade bol odvolací súd povinný prihliadnuť, i keď nebola uplatnená ako dôvod prípustného dovolania (§ 242 ods. 1 druhá veta O.s.p.).

Najvyšší súd Slovenskej republiky preto rozhodnutie odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 243b ods. 4 O.s.p.).

V novom rozhodnutí rozhodne súd znovu aj o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u ě n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 30. novembra 2009

JUDr. Martin V l a d i k, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Emília Kišacová